

In Memoriam

Joop Hellendoorn (1939–2025)

Erik J. Knorth¹

¹*Afdeling Orthopedagogiek: Gedrag, Opvoeding en Kinderrechten, Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, Nederland*

Samenvatting Onlangs is onverwacht oud-redactielid en -voorzitter van het tijdschrift *Kind en Adolescent* (voorloper van *JiO*), mw. dr. Joop Hellendoorn, overleden. In dit in memoriam blikken we terug op de betekenis die Joop had binnen de redactie van *K&A*, alsmede op haar universitaire loopbaan aan de Universiteit Leiden. Haar naam zal verbonden blijven aan een vorm van kinderpsychotherapie, genaamd 'Beeldcommunicatie', die onder haar bezielende leiding nationaal en internationaal grote bekendheid verwierf bij kindertherapeuten.

Trefwoorden Joop Hellendoorn, tijdschrift *Kind en Adolescent*, Beeldcommunicatie

Artikelgeschiedenis

Ontvangen: 22 januari 2025

Geaccepteerd: 22 januari 2025

Online: 29 januari 2025

Contactpersoon

Erik J. Knorth, E.J.Knorth@rug.nl

Copyright

© Author(s); licensed under Creative Commons Attribution 4.0. This allows for unrestricted use, as long as the author(s) and source are credited.

Op Nieuwjaarsdag 2025 is onverwacht ons oud-lid van de redactie en oud-voorzitter van het tijdschrift *Kind en Adolescent*¹, mw. dr. Joop Hellendoorn, overleden. Joop behoorde bij de oprichters van *K&A*, de voorganger van *Jeugd in Ontwikkeling*. Zij maakte vanaf het begin (1980) deel uit van de redactie, geruime tijd onder voorzitterschap van Dolph Kohnstamm. In 1992 nam zij het stokje van Dolph over als voorzitter, een taak die zij met verve vervulde. Joop was een verbinder, niet alleen binnen de redactie waarin ze een respectvolle betrokkenheid op elkaar als persoon en vakgenoot als geen ander voorleefde, maar ook als pleitbezorger van het bouwen van bruggen tussen wetenschap en klinische praktijk (zie bijvoorbeeld Hellendoorn, 1991). In de zeventien jaar dat Joop in de redactie zat was zij ook als auteur in *K&A* zeer actief; zij publiceerde zeven wetenschappelijke artikelen, zestien bijdragen aan de rubriek 'Opmerkelijk' en tien boekbesprekingen. Ook was zij (mede)redacteur van twee speciale uitgaven van *K&A* over respectievelijk *Kinderen en Echtscheiding* (Hermanns et al., 1985) en *Psychosomatiek* (Bosch et al., 1988).

Uit waardering voor haar grote inzet voor *Kind en Adolescent* ontving zij bij haar afscheid als voorzitter en redactielid een liber amicorum, waarin alle toenmalige leden van de redactie een persoonlijke bijdrage leverden, geïnspireerd door haar grote passie: het spel van en met kwetsbare kinderen (Pijnenburg, 1997).

Er was natuurlijk meer dan *K&A*. Joop is opgeleid als ontwikkelingspsycholoog in Utrecht. Na tien jaar als wetenschappelijk medewerker verbonden te zijn geweest aan

de vakgroep Klinische Pedagogiek van de Rijksuniversiteit Utrecht, was zij van 1975 tot 2002 in dienst van de Universiteit Leiden als universitair (hoofd)docent bij de vakgroep Klinische en Orthopedagogiek. Joop werd het gezicht en de deskundige bij uitstek van een vorm van kinderpsychotherapie, genaamd 'Beeldcommunicatie' (BC), die een grote bekendheid heeft gekregen – in binnen- en buitenland (zie bijvoorbeeld Hellendoorn et al., 1994). 'Beeldcommunicatie [... is een] verzamelnaam voor die groep van therapieën, die een speciaal therapeutisch gebruik maken van verbeelding en fantasie in het spel en in andere vormen van creatief bezig zijn, en die aan die activiteit zelf grote therapeutische waarde toekennen. Daarbij is het de taak van de therapeut om het verbeeldend proces te stimuleren en het kind te helpen bij het ontdekken van nieuwe mogelijkheden door communicatie in de taal der beelden' (Hellendoorn et al., 1981, p. 16).

In vervolg op het uitwerken van de theorie en methode van BC (zie ook Hellendoorn et al., 1985), ontwierp Joop samen met Leidse collega's een onderzoeksprogramma, in eerste instantie gericht op het minutieus in kaart brengen van het proces en de interacties tussen kind en therapeut tijdens speltherapeutische sessies. Dit resulteerde in een fraai onderzoeksverslag, waarop zij, samen met haar 'maat' Frits Harinck, in 1987 promoveerde (Harinck & Hellendoorn, 1987). In tweede instantie wilde Joop – en met haar het forum van professionals en wetenschappers in het domein van de speltherapie voor kinderen met emotionele problemen – weten of kinderen daadwerkelijk profiteren: heeft BC effect? Joop sleepte met haar team een ZWO-beurs in de wacht om deze vraag te beantwoorden. Onder haar leiding kon via een experimentele opzet worden aangetoond dat BC inderdaad tot een significante vermindering van emotionele problematiek bij kinderen leidde (De Vroom, 1997). Daarmee bewees Joop het veld een grote dienst: er was een stevige basis van *evidence* voor de werkzaamheid van deze vorm van kinderpsychotherapie gelegd.

Joop Hellendoorn heeft zich verder enorm ingezet voor de opleiding en nascholing van kindertherapeuten. Vele orthopedagogen en kinderpsychologen hebben geprofiteerd van haar grote deskundigheid en enthousiasme. Met haar overlijden is de Nederlandse en Vlaamse kindertherapie een grote naam kwijtgeraakt. Een schrale troost is dat Joop veel materiaal achterlaat, waar de lezers van *Jeugd en Ontwikkeling* (en andere vaktijdschriften) nog lang hun voordeel mee kunnen doen.

Noten

- 1 Dit in memoriam is geschreven, mede namens alle redacteurs van *Kind en Adolescent* die met Joop Hellendoorn samenwerkten in de periode van 1980 tot aan 1997, te weten: Ton Cools, Han Groenendaal, Hans Heiner, Dolph Kohnstamm, Dick Oudshoorn, Marianne Riksen-Walraven, Flip Treffers, Jan Willem Veerman, Leni Verhofstadt-Denève, Jo Hermanns, Walter Vandereycken, Huub Pijnenburg, Lut De Rijdt, Betty Wesdorp-Uytenbogaart, Frits Boer,

Rutger-Jan van der Gaag, Jan Hoeksma, Inge Sleeboom, Luk Robbroeckx, André Vyt, Maja Deković, Jan Rispens en Gerda Smid. Met dank aan Marcel van Aken, Marca Geeraets, Frits Harinck en Huub Pijnenburg.

Literatuur

- Bosch, J.D., Hellendoorn, J., Oudshoorn, D.N., & Pijnenburg, H.M. (Red.) (1988). Psychosomatiek. *Kind en Adolescent*, 9(2), 65–176 (speciale uitgave).
- De Vroom, M.J. (1997). *Effecten van kortdurende beeldcommunicatie*. Dissertatie Universiteit Leiden.
- Harinck, F.J.H., & Hellendoorn, J. (1987). *Therapeutisch spel; proces en interactie*. Swets & Zeitlinger. Dissertatie Universiteit Leiden.
- Hellendoorn, J. (1991). De kloof tussen theorie en praktijk overbrugd. *Kind en Adolescent*, 12(1), 48.
- Hellendoorn, J. (Red.) (1985). *Therapie, kind en spel. Bijdragen tot de Beeldcommunicatie*. Van Loghum Slaterus.
- Hellendoorn, J., Groothoff, E., Mostert, P., & Harinck, F. (1981). *Beeldcommunicatie; een vorm van kinderspsychotherapie*. Van Loghum Slaterus.
- Hellendoorn, J., Van der Kooij, R., & Sutton-Smith, B. (Eds.) (1994). *Play and Intervention*. State University of New York Press (SUNY Series, Children's Play in Society).
- Hermanns, J., Parlevliet, J., & Hellendoorn, J. (Red.) (1985). Kinderen en echtscheiding. *Kind en Adolescent*, 6(3), 121–202 (speciale uitgave).
- Pijnenburg, H. (Red.) (1997). *Persoonlijke wetenschap. Een klein liber amicorum voor Joop Hellendoorn*. Bohn Stafleu van Loghum.